

Dvadesetpetgodišnjica Gajreta

Početkom septembra ove godine proslavio je Gajret, na svečan način, dvadesetpetgodišnjicu svoga kulturnog i nacionalnog rada.

Iza okupacije Bosne i Hercegovine, Austrija je, svojim političkim i školskim sistemom, htela na svaki način da međusobno zavadi Bosance, pomažući čas jedne, čas druge, dajući razne potpore i otvarajući svoje «rasadnike kulture i civilizacije». Domaći ljudi, naročito inteligencija, koja je svakim danom bivala brojnija, povedoše akciju za emancipacijom i organizovaše svoja društva. Nekako, u isto doba, oko 1900., osnivaju se Gajret, Napredak i Prosveta.

Muslimani, posebno ili, bolje reći nikako ne orijentisani, u večnoj ukočenosti srednjevekovnog patrijarhalnog života, lišeni velikog dela svojih prihoda, morali su se, najposle, pokoriti vremenu i stupati s njime uporedo. Tu, eto, u pravom momentu počinje organizatorski i kulturni rad Gajreta, početak živavog i ustrajnog rada.

Trebalo je početi, dati impuls. Dao ga je Dr. Saletbeg Bašagić pozivajući Muslimane na okup, u jednu organizaciju, kojoj će biti cilj: da vlastitim sredstvima stvori svoju inteligenciju. Od osnutka društva, 1903., pa do 1909. rad je ograničen jedino i isključivo na prikupljanje materijalnih sredstava koja su potrebna za školovanje siromašnih daka. God. 1909. stupa u društvo vatreši i daroviti revolucionarac Osman Đikić, koji radi na nacionalnom osveštenju muslimana. Ovako modificiran program morao je, razumljivo, naići na otpor od strane zvaničnih vlasti i izazvati trvenje. Nastaju borbe. Ne samo da su vlasti ometale rad, nego i iz samih redova Muslimana dolazili su prigovori, pretnje i optužbe. Borba ne prestaje ni sa smrću Đikićevom (1912.), nego se nastavlja i dalje pod vodstvom Avde Sumbula i traje sve do svetskog rata 1914. Austrija ukida Gajret i postavlja kome sarijat. U tom periodu, od 1914—18, rad društva je sveden samo na deljenje stipendija od prikupljenog novca.

Iza Ujedinjenja rad je obnovljen pa, usled novih prilika, a naročito radi rešenja agrarnog pitanja, društvu se nameću još veći zadaci. Osim prosvetne akcije društvo prima na sebe i rad oko ekonomskog podizanja bos.-herceg. Muslimana. Ratom osiromašeni, agrarnom reformom oštećeni oni su se našli sami, bez zaštite, bez jače organizacije koja bi bila u stanju da ih povede novim putevima i da im pruži mogućnost da se snađu u novim orijentacijama. Gajret, i ovoga puta, prima na sebe rešavanje ovih pitanja, nepuštajući iz vida ni svoj prvobitni pravac.

Sva pitanja, koja zadiru u život naših Muslimana Gajret nastoji da reši: i prosvetna i ekonomska i socijalna. Pored toga

D P E T R E J

što je društvo do sada skolovalo oko 3000 pitomaca, dajući im stipendije ili izdržavajući ih u svojim konviktima, ono daje potpore još i u obliku zajmova, izdržaje olimpijske škole, koje služe kao stalno vrelo privrede velikom broju ljudi.

Gajret je, možda, prvi koji je počeo, bar u zadnje vreme, sistematski da ispituje potrebe naroda, pa da se onda prema njima ravna i da, na taj način počne svoj rad odozdo.

Smatrajući ženu najvažnijim stupom porodice, Gajret joj posvećuje osobitu pažnju. Razumevajući da u današnje doba i ona treba da sudešuje aktivno u izgrađivanju novog društva, Gajret namerava da otvori naročite praktičke škole i tečajeve iz kojih će izaći žena-muslimanka sa oružjem potrebnim za ženu i društvenu borbu.

Sav rad, koji je društvo vršilo od svoga osnutka do danas, iznet je u Spomenici Gajreta koja je izašla o Proslavi.

Osim svoga lista za kulturno i ekonomsko podizanje Muslimana, koji izlazi već dugi niz godina, Gajret je pokrenuo i svoju biblioteku. Kao prvu knjigu izdalo je društvo pripovetke g. Hamze Hume. Priče većinom obrađuju aktuelne probleme iz života bos-hercegovačkih Muslimana.

Proslava dvadesetpetogodišnjice, koja je vanredno uspela, vidno je priznanje naporima društva a ujedno i nada na uspešan rad i u budućnosti.

Gajret je svojim radom, za vreme od dvadesetpet godina, pokazao da je u stanju da svlada sve zapreke, i da oživotvori svoj cilj pa je sigurno da će i u budućnosti smeti da pristupi svim postavljenim problemima i da ih reši u duhu vremena.

J. Kušan.

